

JAARVERGADERING,

daarna gewone maandelijksche vergadering
op Woensdag 1 October te 6 uur.

Agenda Jaarvergadering.

1. Opening.
2. Verslag van Secretaris en Penningmeester.
3. Benoeming van drie Bestuursleden wegens periodiek aftreding van de heeren : P. Mares, Jos. Beckers en M. Mommers.
4. Rondvraag.
5. Sluiting.

MEDEDEELING

Het verheugt ons den lezers te kunnen mededeelen, dat Dr. A. De Wever zich bereid heeft verklaard maandelijks een bijdrage voor ons Maandblad te leveren onder de titel

DE NATUUR IN.

Deze artikelen serie, die in het Novembernummer zal aanvangen, wordt geïllustreerd met foto's uit de rijke collectie van den schrijver,

Wij twijfelen niet, of ons Maandblad zal hierdoor ongetwijfeld in waarde winnen.

Redactie.

**VERSLAG VAN
DE MAANDELIJSCHES VERGADERING
OP 3 SEPT. 1941.**

Aanwezig de dames : A. Kemp-Dassen, H. Beljaars, W. v. d. Geyn, Th. v. Schaïk, J. v. Goethem, F. Grégoire en de heeren : L. Grossier, Fr. v. Rummelen, D. v. Schaïk, R. Kofman, M. Kemp, L. Grégoire, Br. Christoforus, P. Rongen, J. Maessen, J. Rijk, M. Mommers, Th. Heyen, J. v. Eys, Br. Maurentius, P. v. Hest, P. Wassenberg, W. Onstenk, L. v. Straaten, M. Meyer, G. Sollet, C. Schoenmakers, W. Otten, C. v. Maastricht, P. H. Schmitz S.J. en G. Waage.

De Voorzitter, de heer Grossier, opent de vergadering, waarna de heer Grégoire 't woord krijgt.

Op 1 Juni j.l. maakte ondergeteekende, vergezeld van de heeren E. v. Maastricht, P. Wassenberg en L. Grégoire Jr. een botanische excursie in de buurt van Wylré. De heeren v. Maastricht en Wassenberg vonden een Orchidee, die in kleur en vorm afweek van de daar voorkomende soorten. Wij kwamen tot de conclusie, dat dit een afwijking moest zijn van *Orchis Militaris* (Soldaat Orchis), daar de geheele plant (den knol hebben wij natuurlijk laten zitten, dus niet gezien) er als volgt uitzag. De afwijking betrof uitsluitend de bloem. De vorm was geheel als *O. militaris*, doch de kleur was volkomen was-wit, doch voorzien van lilastrepen op de nerven en dito puntjes op de lip. De helmspitsen, die bij den vorm meest naar elkaar toestaan, waren eenigszins achterwaarts ge-

kruld, waardoor de helm een minder compact aanzien had.

Ik zond de bloeiaar aan Dr. De Wever te Nuth, die mij schreef, dat hier sprake is van een hem onbekende, interessante afwijking. Ook schreef ik erover aan den bekenden orchideeënkenner, den heer P. Vermeulen te Amsterdam, die mij attent maakte op een publicatie van Apoth. Jos. Ruppert, te Saarbrücken, voorkomend op pag. 174 van „Verhandlungen des Nat. hist. Vereins der preusz. Rheinlande und Westfalens“, met name op den daar beschreven vorm „*revolutus*“. M.i. is onze plant noch tot dezen, noch tot den daar eveneens beschreven vorm „*peralbus*“ terug te brengen. Bij „*revolutus*“ is n.l. de helm vrijwel vanaf de inplanting geheel teruggeslagen, terwijl bij „*peralbus*“ de bloem geheel wit is.

Daar ons de standplaats bekend is, zullen wij trachten in het volgend jaar deze plant terug te vinden en kan er dan waarschijnlijk nader op worden teruggekomen.

De heer v. Rummelen toont een aantal exemplaren van *Musca domesticus*, de gewone kamervlieg, die hij bij honderden vond, bedwelmend, vermoedelijk door den rook, langs de schoorsteenen van de Enci.

Pater Schmitz vertelt over de Kamervlieg het volgende.

De huisvlieg is 6—8 mm groot. De wijfjes zijn grauwwaart. Wie echter eens let op vliegen, die over de tafel loopen of met de achterpooten strijkend over de vleugels, bezig zijn toilet te maken, zal zien, dat het achterlijf bij sommige geelbruin is met een zwarte lengtestreep in het midden, terwijl ook het laatste segment donker is : dit zijn de mannetjes. Over het borststuk loopen 4 even breede, donkere lengtestrepen.

Het wijfje legt de witte, langgerekt-ovale, ongeveer 1 mm lange eieren in klompjes, soms van honderd of meer, in materiaal, dat den larven tot voedsel kan strekken, op eenigszins vochtige plaatsen, zoodat de eieren niet kunnen uitdrogen. Mestvaalten zijn vliegenbroedplaatsen bij uitnemendheid. In de excrementen van verschillende dieren, ook in die van den mensch, worden eieren gelegd. Voor varkens- en paardenmest heeft de huisvlieg een voorkeur, verder voor allerlei organische stoffen, die kunnen rotten of gisten. Bij een temperatuur van 15—20° C. komen de jonge maden na ongeveer 14 uur uit. Zij boren zich dadelijk in de voedingssubstantie in, voeden zich, groeien, vervellen 2 × en zijn in ons klimaat bij gunstige temperatuur en vochtigheid meestal na 5 tot 8 dagen gereed om in den poptoestand over te gaan. De volwassen made is 12 mm lang. Uit het tonnetje kan de vlieg reeds na 3 dagen te voorschijn komen. Bij lage temperatuur, b.v. dus in den winter, kan zoowel het larve- als het popstadium veel langer, zelfs maanden duren.

De heer Waage vertelt, hoe deze vlieg voedsel opneemt en waarom zij voor den mensch gevaarlijk is. Het dier voedt zich niet alleen met allerlei eetwaren als suiker, melk, vleesch, enz., maar ook

met allerlei rottende, organische stoffen, uitwerpselen, sputum, etterige afscheidingen van wonden. Bij de snelle verplaatsingen kunnen deze dieren dus aan lichaam en pooten allerlei ziekte verwekkers meevoeren en tal van personen infecteeren. Bovendien kan uit de z.g. kropmaag 't pas opgenomen voedsel, waaronder dus mestwater, sputum, e.d. naar buiten terug worden gebracht, om vaste korrels, die door de zuigsnuut niet kunnen worden opgenomen, daar het zuigkanaal te nauw is, buiten het lichaam op te lossen. Komen dan deze teruggebrachte druppels op onze levensmiddelen, dan kunnen deze worden geïnfecteerd. Ook de vliegenuitwerpselen kunnen infectieus zijn. Vooral typhus- en bacillaire dysenterie kunnen door hen worden verbreid.

De heer **Kemp** zegt, dat in een officiële acte te Rolduc vaststaat, dat hier in 1113 steenkolen werden gedolven, maar vermoedelijk kende men de steenkool al eerder. Te Zwickau gaat men terug tot 1000, terwijl een sage, die onder de mijnwerkers bekend is, verhaalt, dat de Romeinen reeds steenkool gebruikten. Beckers vermeldt in zijn boek „Voorgeschiedenis van Z.-Limburg” stukjes steenkool gevonden te hebben in een prae-historisch graf, iets, wat vroeger ook door Peters is waargenomen. De heer v. **Rummelen** zegt, dat men bruinkool en steenkool bij dergelijke opgaven wel verward. Mej. v. d. **Geyn** toont een aantal fraaie krijtfossielen, door den heer Kloot, bedrijfsleider eener mergelgroeve in 't Geuldal, geschonken. Hieronder bevindt zich een *Pectunculus*, waarvan beide kleppen bewaard zijn, een *Ammoniet*, waarbij de sutuurlijn goed te zien is, een *Nautilus* en enkele *Alectryonia*'s. De heer **Heynen** toont een *Meso-calamites* uit het onderste productieve Carboon, terwijl de heer v. **Mastri**gt meedeelt, dat hij op 26 Juli een dood exemplaar vond van *Limenitis populi* te Gronsveld. De heer **Mommers** toont een heksenboleet, *Boletus luridus*, type, Fr. ex Schaeff., de heer v. **Schaik** een ex. van *Vicia picta*, gevonden op 't sportterrein van de Enci. De plant moet als aangevoerd worden beschouwd.

DE GEOLOGISCHE KARTEERING VAN ZUID-LIMBURG IN DE LAATSTE VIJF EN TACHTIG JAREN (1856—1941)

door

F. H. VAN RUMMELEN.

(Vervolg).

Voor het Duitsch gebied was deze kaart bewerkt door Dr. W. Wunstorf en voor het Nederlandsch-Belgisch gedeelte door Mr. W. van Waterschoot van der Gracht en W. Klein. De groote storingslijnen, thans aangepast aan de geologische verhoudingen, komen in deze kaart reeds nauwkeuriger tot uitdrukking. Voor het Nederlandsche gedeelte werd het Karboon, het Krijt, het Tertiair, de Terrassen en de Alluvien, alles zonder onderverdelingen, in kaart gebracht. Al zijn later nog wijzigingen noodig gebleken, toch was het verschijnen dezer kaart weer een belangrijken stap vooruit.

Nog meer werd onze kennis vernijkt, toen in 1912 de tweede editie van de kaart van G. D. Uhlenbroek in schaal 1 : 50000 verscheen. In deze kaart werd het geheele Krijtgebied aan de oppervlakte behandeld. De in zes kleuren uitgevoerde kaart geeft met veertien symbolen de Krijtverhoudingen van het gebied aan. In de kaart werden slechts enkele storingen ingetekend. De tektonische bovengrondische begrenzing werd, na collegiaal overleg met W. C. Klein, die van dit vraagstuk een speciale studie maakte, geschematiseerd aangegeven. De Onder-Oligoceen-begrenzings van de erosieresten van Ubachsberg en Valkenburg wijken slechts weinig af van die, welke Klein in zijn later verschenen kaart geeft. Storend is echter het ontbreken van Onder-Oligoceen op den St. Pietersberg. Dat Uhlenbroek tusschen de Locht en Simpelveld Tertiair karteerde in plaats van Hervien, kan alleen verklaard worden door het feit, dat hij in dit gebied geen fossielen gevonden heeft.

Een dergelijke karteering, die nagenoeg geheel met eigen middelen werd uitgevoerd, kan niet hoog genoeg aangeslagen worden. Geeft men aan Staring vaak den eernaam van „Vader der Nederlandsche Geologie”, dan mag men voor Uhlenbroek zeker den eernaam van „Vader der Zuid-Limburgsche Krijtkarteering” reserveeren.

De zoo even genoemde kaart van Uhlenbroek werd in feite gecompleteerd door een kaart van W. C. Klein, die in 1913 onder den titel „Geotektonische Kaart van den Noordrand van het Zuid-Limburgsche Krijtplateau”, op de schaal van 1 : 50000 verscheen ¹⁾. De kaart is in 8 tinten en 5 symbolen uitgevoerd. De noordgrens loopt van Weert (Maastricht) naar station Kerkrade-Rolduc, de zuidgrens van St. Pieter naar Bocholtz, en vandaar naar het Vaalser quartier te Aken. Behoudens het Alluvium is deze kaart tot op het Prae-Kwartair afgedekt. Het Senoon is verdeeld in Onder- en Boven-Senoon. Direct na het verschijnen van de kaart van Uhlenbroek was een verdere onderverdeling overbodig. Veel zorg is besteed aan de nauwkeurige karteering van het Tertiair en de onderverdelingen hiervan. Daar de grenzen in hoofdzaak door boringen in graafwerken werden vastgesteld, verdient de begrenzing de voorkeur boven die van Uhlenbroek. Ik meen hier speciaal op te moeten wijzen, omdat mij gebleken is, dat in sommige publicaties een compromis tusschen de beide karteeringen is weergegeven. Voor het eerst werden in de kaart van Klein absorptiepunten van beekjes in het Krijt, dus Karstverschijnselen, ingetekend. Van groote betekenis is het door Klein ontworpen storingsbeeld, waardoor het bovengrondische Krijt in Zuid-Limburg tektonisch van het ondergrondische Krijt, dus van het tertiaire landschap, gescheiden wordt. Doordat Klein het voorkomen van Hervien bij de Locht (Heerlen) kon aantoonen, verviel de door Uhlenbroek geteekende storing ten Zuiden van

¹⁾ Deze kaart werd in eerste instantie met Duitschen tekst gedrukt voor de dissertatie van Klein.